

ÚJ KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEK A KÖNYVTÁRAKBAN

Gondolatok egy svéd-magyar szakmai konferencia kapcsán

Web 2.0, könyvtár 2.0, blog, wiki, virtuális együttlét, online közösségek és ehhez hasonló kifejezések foglalkoztatják napjaink könyvtáros társadalmát, és ezzel párhuzamosan megfogalmazódik a kérdés is: van-e jövője a hagyományos könyvtáraknak? Ha nem is gondoljuk úgy, hogy holnaptól teljesen új alapokra helyezzük szolgáltatásainkat (annál is inkább, mert esetleg bizonyos elemeit a fent említetteknek már használjuk) érdemes tisztában lennünk a fogalmakkal, figyelemmel kísérni a külföldi példákat, engedni azt, hogy bizonyos dolgok inspirálóan hassanak ránk. Teljes nyitottsággal, s azzal a reménnyel ültem be a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár csodaszép előadótermébe, hogy amit hallani fogok, tartalmaz majd megvalósítható, könyvtárunkba adaptálható új ötleteket, szolgáltatásokat.

Már-már közhelynek tűnhet, de felgyorsult a világ körülöttünk, s bár igyekszünk lépést tartani az információs társadalom kihívásaival, nagyjából ugyanúgy szolgáltunk, mint évekkel ezelőtt. Pedig a megújulás elkerülhetetlen, ha nem akarunk vesztésként kikerülni a változásokból. A kulcsszó az információ és az információhordozó technológia, amely lényeges változáson ment keresztül az utóbbi években: komoly vetélytársunk akadt, az információhoz való hozzájutás leghatékonyabb eszköze már nem egyértelműen a hagyományos könyvtár. "Vészhelyzet" van tehát, vége van a „monopolhelyzetnek”, s ha továbbra is meghatározó szereplői akarunk maradni a piacnak, az új kihívásokra válaszokat, megoldásokat kell kínálnunk, erőforrásaink maximális kihasználásával.

Mit jelent a web 2.0 és ezzel összefüggésben a könyvtár 2.0? Felhasználók bevonásával működő szolgáltatásokat: szerzeményezést olvasói közreműködéssel, külső ill. belső könyvtári kommunikációra létrejött szakmai blogokat, Skype-on történő információszolgáltatást, e-mail-en történő tájékoztatást, közösségi hálókön való jelenlétet, hogy csak az ismertebbeket említsük. Hagyományos és modern elemeket egyaránt tartalmaz tehát, lényegét tekintve felhasználói aktivitás, közvetlenség, kétirányúság jellemzi, amely többnyire webfelületen zajlik, elektronikus könyvtári környezetben. A felhasználó jobb kiszolgálása a cél, de mivel aktívan bevonjuk őt a könyvtár alakításába, egyúttal ki is használjuk erőforrásait. Minden könyvtárnak magának kell ráéreznie, mire van igény, ehhez kell igazítani szolgáltatásait, egységes recept nincs. A könyvtár 2.0 alkalmazások tekintetében mindenképpen az élmezőnyhöz tartozik a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. 2007 júliusától működik európai uniós gyűjteményének a blogja (<http://eufszek.blogspot.com>), amelynek célja az EU-val és az eu-s tájékoztatással kapcsolatos hírek közzététele. A könyvtár *chat online referenz* szolgálata 2006 júliusa óta működik, melynek kezelője a Közösségi Információk Tára, s a teljes nyitva tartási idő alatt üzemel. Az *iwiw*-en való jelenlét szintén jó könyvtári megvalósulása a web 2.0-nak: az ismerősök ingyen PR-munkát végeznek pl. rendezvények propagálása esetén! Említést érdemel még az RSS szolgáltatás különböző témákban, ingyen internetes tárhely felajánlása az olvasónak, hogy adathordozó nélkül is tudjon menteni (box.net). A *Wikipédiában* való megjelenés szintén kiemelendő, ugyanis szakterületünk itt viszonylag kevés szócikkkel képviselteti magát, pedig ez a közösségileg szerkesztett enciklopédia a tájékoztatás egyik fontos forrásává nőtte ki magát, s a kezdeti aggodalom sem indokolt már a megbízhatóságot illetően, ugyanis egyre többen használják, s az esetleg téves adatok hamar kijavításra kerülnek.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár előadója a *blogok* könyvtári „hasznosításáról” beszélt, kiemelve a könyvtári weblappal szembeni előnyöket: könnyebb, gyorsabb hírközlés, a használó bevonása a szerkesztésbe, csatorna a visszajelzés fogadásához stb. E nyugaton már nagyon elterjedt kommunikációs csatorna előnyeit a magyar könyvtárak még nem fedezték fel igazán, pedig könyvtáranként akár több blogot is üzemeltethetünk, vagy általános könyvtári tartalommal, vagy valamely különgyűjteményünk részére biztosítva még egy kommunikációs csatornát, de bármely témában, amiről úgy ítéljük meg, hogy felhasználóink érdeklődését felkeltheti. Ne feledjük azonban, hogy a blogolás folyamatosságot igénylő felelősségteljes munka, s már indítás előtt fel kell mérni az igényeket, lehetőségeket, kvalitásokat, az üzemeltetéshez szükséges technológiai hátteret, elkerülve így a nagyot vállalás veszélyét.

A hagyományos tájékoztatás tehát folyamatosan bővül napjainkban új kommunikációs csatornákkal; hogy ezek közül mit tartunk érdemesnek arra, hogy bővítsük vele saját repertoárunkat, rajtunk múlik. Manapság alapkövetelmény már az e-mail-en történő tájékoztatás, jó, ha Skype-on vagy MSN-en is elérhetővé tesszük magunkat, hiszen nem kerül semmibe, s a felhasználó ingyen hívhat minket vagy küldhet üzenetet, arról nem is beszélve, hogy pl. a könyvtárközi kölcsönzésben is kiaknázhatjuk a benne rejlő lehetőségeket (fájltovábbítás). A hagyományos hírlevél web 2.0-ás utódjának tekinthető az RSS, amely olyan lehetőséget takar, melynek segítségével akár több weboldalról is összegyűjthető az érdeklődésünkre számot tartó információ, anélkül, hogy kedvenc oldalainkat naponta többször végig kellene böngészni az új hírekért. Könyvtári alkalmazásként is létrehozhatunk RSS hírcsatornát, nagyobb könyvtárban többet is, ha kedvünk tartja, külön az aktualitások, rendezvények, kiállítások számára, így biztosan nem kerüli el olvasóink figyelmét a friss információ.

Új szelek fújnak a Libinfo házatáján is. A Magyar Könyvtárak Internetes Tájékoztató Szolgáltatása szintén új lehetőségekkel igyekszik az online referenz szolgáltatást bővíteni: MSN, Skype, az online kapcsolat érdekében a gyorsabb tájékoztatásért, kapcsolódás más digitális tartalomszolgáltatásokhoz, válaszadói közösség kialakítása a felhasználók bevonásával a még tökéletesebb válaszokért; ezek a megújulás alapvető pillérei.

A felhasználók bevonására, megváltozott szerepünkre helyezte a hangsúlyt Inga Lundén is, a Stockholmi Városi Könyvtár igazgatója előadásában. A *Stockholmi stratégiai terv (2006-2010)* mottója a mozgásban lévő könyvtár, melyben négy alapszükséglet kielégítése köré szerveződnek a szolgáltatások: tanulni, átélni, kommunikálni, hatással lenni. Ezeknek a szolgáltatásoknak már jóval aktívabb szereplői a használók; a felhasználó és a könyvtáros között partneri viszony van, mindkét fél lehet információ-előállító, terjesztő, fogyasztó egyaránt. Mindenki hozzátehet a könyvtárhoz, számít a véleménye: közös blogolás, tájékoztatásba való bevonás, önszerveződő csoportok, programok a könyvtárban illetve a virtuális térben. A hagyományos fizikai teret tekintve is változások következtek be, kialakultak a közös munkát lehetővé tevő terek, ahol a tökéletes csend már nem alapkövetelmény, a könyvtár fizikai és virtuális találkozóhely egyben.

Még ha kissé futurisztikusnak tűnik is, érdemes elgondolkodni a svéd törekvéseken éppúgy, mint a könyvtár 2.0 alkalmazások tekintetében élenjáró hazai könyvtárak megújulási próbálkozásain, ugyanis minden bizonnyal egy ehhez hasonló, nyitottabb könyvtár irányába kell elmozdulnunk nekünk is, hogy vonzerőnket továbbra is fenntarthassuk. Még akkor is, ha bizonyos kísérletek nem váltják be a hozzá fűzött reményeket, hiszen az igények előzetes felmérése sem mindig garantálja a teljes sikert.

Devecz Lászlóné